

LEHDISTÖTIEDOTE JA ESITELMÄ

Keskiviikkona 8. marraskuuta 2006, klo 9 – 10

Hotelli Seurahuone (Kaivokatu 12, Helsinki), Englantilainen kabinetti

Lehdistötilaisuus liittyy suomalaissomisteisen Avenir rekrytointiyhtiön Venäjän palkkatutkimuksen julkaisemiseen ja suomalaisen konsultin ja lakimiehen, Jon Hellevigin, kolmen Venäjän oikeusjärjestelmää ja työelämää käsittelevän kirjan julkaisuun:

1. Expressions and Interpretations. Our Perceptions in Competition. – A Russian Case.
 - Venäjän oikeuden kehitystä neuvosto-lain raunioista käsitellään oikeusfilosofian ja yhteiskuntapolitiikan näkökulmasta.
2. Avenir Guide to Russian Taxes
 - Venäjän vero-oikeuden selvitys ja käytännön opas, joka myös tarjoaa tutkijoille selvityksen Venäjän vero-oikeudesta viittauksineen oikeustapauksiin ja lainkohtiin. Teos auttaa suomalaisen sijoituksista vastaavan johtajan, taloushallinnon asiantuntijoiden ja lakimiesten saavuttamaan perusymmärryksen Venäjän vero-oikeudesta ja näin paremman asiantuntemuksen perusteella toimimaan Venäjällä.
3. Avenir Guide to Russian Labor Law and HR Administration
 - Lähinnä käytännön opas Venäjän työ-oikeudesta, joka myös tarjoaa tutkijoille yksityiskohtaista tietoa Venäjän työoikeuden säännöistä. Opas sisältää käytännön ohjeet miten ulkomaalaisen työnantajan pitää toimia palkatessaan venäläisiä työntekijöitä.

Jon Hellevig: ”JOTAKIN EHKÄ TIETÄISIN, OLINHAN SIELLÄ MINÄKIN”

Asetelmaa tälle tilaisuudelle kuvaa parhaiten muokkaamani ote Runebergin Vänrikki Stålin tarinoista.

”Mutta nyt oli tahto tietää toisenlainen, ja siksi tulimme avoimin mielin: Kerromme Suomen sodasta, olemmehan eurooppalaisia. Lisää kuulla haluaisimme, kenties teiltä sitä saisi? - Näin sanoivat. Ukko katsoi ihmeissään ylös kirjastaan, silmät loistaen kuin seisosi edessä rintaman, hän sanoi: Jotakin ehkä tietäisin, olinhan siellä minäkin.”

VENÄJÄ ON INFORMAATIOSODAN KOHTEENA

Valitettavasti on todettava, että kylmästä sodasta on siirrytty uuteen informaatio­sotaan, jonka kohteena Venäjä on.

Tästä informaatio­sodan rintamalinjoista ja sen sotateista voi helposti muodostaa kuvan vaikka tarkastelemalla naapurimaamme tapaus Carl Bildtiä. Siellä Ruotsin ulkoministeri joutui lehdistön painostuksesta luopumaan Venäjän talouteen sijoittavan yhtiön osakkeista. Samalla kukaan Ruotsissa ei kyseenalaista sitä, että Bildtillä, tai muilla ministereillä olisi muihin maihin sijoitettavia osakkeita, esimerkiksi vaikka USA:han, Belgiaan tai Puolaan. Niin virallisesti Venäjä on nyt EU:ssa informaatio­sodan vihollinen. Aivan kuin nyt olisi jotain häpeällistä ja moraalisesti tuomittavaa, että omistaa osakkeita venäläisessä yhtiössä, tai että on jollain tavalla tekemisissä Venäjän kanssa. Seuraavaksi toimittajat tiedustelevat, mikäli ministeri lukee venäläistä kirjallisuutta (Klassistako vai uutta?). Nyt pitää varoa jo kaikkia suhteita Venäjään, koska isoveljen rooliin ryhtynyt lehdistö valvoo.

Tämä tapahtuu maassa missä parlamentti on muutenkin luovuttanut valtaansa lehdistön ulkoparlamentaariseksi painostukselle äänestäjien luottamuksen pettäen. Ruotsissa on tapahtunut niin kuin meilläkin, **on siirretty gallup-demokratiasta lööppi-demokratiaan**, ikään kuin täsmäaseitten sodankäyntiä mukaillen. **Lapuan Liikkeen jälkeen Suomessa ei ole ollut vastaavaa haastetta demokratialle.** Tilannetta voidaan parantaa vain varmistamalla kilpailu näilläkin markkinoilla. Monen mahdollisen toimenpiteen joukossa pitäisi eduskunnan säätämällä lailla varmistaa, ettei kahdella lehdellä ole monopolia lööppiensä esittämisessä. Voitaisiin esimerkiksi määrätä, että myyntipisteitten olisi tasaväkisesti laitettava näkyvästi esiin kilpailevan lehdistön päivittäiset iskulauseet. Tällöin kriteerinä voisi olla esimerkiksi lehtien maan kattava levikki. Toimenpiteellä voisi olla sellainenkin seuraus, että lehdet joutuisivat myös laadussaan monipuolisemmin kilpailemaan keskenään, ja näin saavuttamaan paremman asiantuntemuksen ja monipuolisuuden taso. Olisi syytä tarkastaa miltä osin nykyinen voimassa oleva kilpailulaki jo mahdollistaisi lööppi-markkinoinnin monopolien purun.

Enää Suomessa ei ole voimassa rikosoikeuden klassiset periaatteet nullum crimen sine lege (ei rikosta ilman lakia) ja nulle poena sine lege (ei rangaistusta ilman rikosta), politiikan päätöksenteon ja tuomiovallan siirryttyä monopolisoituneelle keltaiselle lehdistölle, samalla kun muu media on voimakkaasti kellastunut. Maan perustuslain muodollinen tuomioistuINVALTA on voimaton tämän liikkeen edessä. Rangaistukset on jo jaettu kauan ennen kuin jutut pääsevät entisen perustuslaillisen vallan käsittelyyn.

Nykyään rangaistus ei myöskään koskaan pääty. Kerran kärsitystä rangaistuksesta, oli se miten pieni tahansa joutuu aina uudestaan tilille. Vuosikautia sitten kärsityistä sakkorangaistuksista pitää esimerkiksi ripittäytyä Ilta-Sanomille jos meinaa vaikka politiikassa jatkaa. Tv-lupa maksujen muodossa perittävän informaatioveron maksamatta jättämisestä seuraa elinkautinen elinkeinon menetys. Kuka tahansa voi joutua kahden iltapäivälehdien kynsiin, ja riepotelevaksi maan joka kolkkaan josta vain joku myyntipiste löytyy. Tällainen kahden lehden sananvapaus ei ole enää missään suhteessa kansalaisten muihin perustuslaillisiin oikeuksiin. Jos näitä lehtiä olisi kymmenkunta, voitaisiin puhua sananvapaudesta, silloin väite laitettaisiin väitettä vastaan ja valhe valhetta vastaan, keskimäärin syntysi jonkinlainen totuus. Mutta nyt voimme puhua korkeintaan Orwellia mukaillen, että **meillä on sananvapaus, toisilla vain on enemmän sananvapautta kuin muilla.**

Palatakseni Bildtiin, aivan toinen asia, että hän on tässä asiassa oiva kohde. Nimittäin hän on hämmästyttävän eurooppalaisen kaksinaismoraalin ilmentymä. Hänhän onkin maanmiehensä Anders Åslundin kanssa äänekkäästi johtanut viime vuosina Venäjän kriitikkojen rintamaa, kuvaten Venäjää sellaisin sanankääntein, että moraalitonta hänen toiminnassaan on lähinnä se, että miten hän on voinut pitää sellaisia merkittäviä sijoituksia maassa jonka yhteiskunta järjestystä hän on sillä tavalla täydellisesti kritisoinut. Miten hän on voinut olla valmis kahmimaan rikkauksia käyttämällä hyväkseen, hänen mielestään, orjuutetun kansan kärsimyksiä? Bildt ei ole kriitikissään rehellinen, tai ylipäätensä rehellinen.

Meillä on Suomessa näitä samanlaisia kriitikkoja, jotka edessäpäin huutavat ja takanpäin sijoittavat. Ikään kuin pitääkseen kilpailijat poissa.

VENÄJÄLLÄ UUSI DEMOKRAATTINEN MARKKINATALOUSMAA NEUVOSTOLIITON MONOPOLIN RAUNIOILLE

Suomessa kuten yleensäkin länsimaisessa lehdistössä Venäjän tilannetta ei osata analysoida pintaa syvemältä (usein on kuitenkin pikemminkin kysymys siitä, ettei sitä tahdota tehdä). Ajatellaan, että Venäjä on, tai, että sen pitäisi olla samalla yhteiskunnallisella kehitystasolla kuten esimerkiksi Belgia, ikään kuin Belgian yhteiskunta olisi tyhjästä eräänä päivänä tullut siksi

mikä se tänään on. Näin ei ole, vaan Belgian yhteiskunta on kehittynyt vuosisatoja, tai pikemminkin tuhansia vuosia, yhteiskunnallisten käytäntöjen, toimintatapojen, kulttuurin, mukana historian vaikeissakin ristipaineissa. Venäjällä, marxilaisten vallankaappauksen tuloksena, neuvostovallan myötä, koko historiallinen prosessi katkaistiin, määrätietoisesti katkaistiin. Marxistisen kumouksen virallisena tavoitteena oli tuhota kaikki normaalin yhteiskunnan toimintatavat. Ja tässä tavoitteessa he varsin hyvin, omalta kannaltaan katsottuna, onnistuivatkin. Päämääränä oli muun muassa kokonaan tuhota laki, koska ajateltiin, että laki sinänsä oli porvarillinen ilmiö. He sekä onnistuivat tavoitteessaan, että olivat oikeassa väitteessään, sillä tosiasiaassa **laki, oikeus, ilmiönä voi esiintyä vain demokraattisessa markkinatalousmaassa**. Tämä on koko ongelman ydin, nimenomaan se, että demokraattiseksi oikeusvaltioksi ei voida julistautua, siihen voidaan vain pyrkiä, ja pyrkimys voidaan saavuttaa vain oikeasuuntaisessa historiallisessa prosessissa. Stalin julisti Neuvostoliiton oikeusvaltioksi. Ja suuri joukko niitä samoja ihmisiä, jotka tänään moittivat Putinia siitä, että näitä kommunistien aiheuttamia vahinkoja korjataan, silloin kyllä auliisti vanhoivat **Stalinin** ”oikeusvaltion” nimeen, sulkien samalla silmänsä siltä, että Stalinin valtio rakennettiin veriselle hirmuvallalle. Voin kuvitella, että kansanedustaja **Heidi Hautala** kutsuu Stalinin menetelmiä ”ihmisoikeusloukkauksiksi”. Nämä koneiston ihmisteknokraatit ovat niin oman propagandansa vankeja että ihmishenki ja ”murha” ovat heidän kielenkäytössään kärsineet sellaisen devalvaation, että nämä asiat samaistetaan heidän ideologisiin ”ihmisoikeusloukkaus” ja ”sananvapaus” käsitteisiin ja kukaan ei enää ota selvää siitä, että mitä milläkin milloinkin tarkoitetaan. Luodaan mielikuvia, siitä että jos valtio omistaa televisiokanavat niin, se ikään kuin tarkoittaisi samanlaista ”ihmisoikeusloukkausta” kuin ”murha”. Murha ei kuitenkaan ole ihmisoikeusloukkaus, vaan murha! Ja sen jälkeen kun tämä ymmärretään niin pitää keskustella siitä, että mitkä ovat ne väitetyt ihmisoikeusloukkaukset tämän päivän Venäjällä. Varmaan ihmisoikeuksia loukataan Venäjälläkin, mutta on huomioitava, että Venäjän presidentti ja maan johto ovat tässä asiassa eri puolella barrikadeja, he ovat sillä puolella missä ihmisiä pyritään suojaamaan näitä ihmisoikeusloukkauksia vastaan. He ovat niitä, jotka vaikeissa olosuhteissa tekevät työtä demokraattisin menetelmin epädemokraattisia, epäinhimillisiä ja korruptoituneita voimia vastaan.

Tänään Venäjällä rakennetaan vaikeissa olosuhteissa demokraattista markkinatalousmaata, joka tapahtuu purkamalla neuvostovallan monopolit kaikilla elämän osa-alueilla, samalla kun yritetään luoda taloudellista ja fyysistä turvallisuutta ja jonkinlaista keskusvaltaa maahan jossa sitä ei juurikaan ole.

Neuvostoliitossa kaikki oli monopolisoitu: Poliitiikka kommunistisille valtaapitäville; laki ja oikeusjärjestelmä puolueen johdon mielivallalle; talous Gosplanille (valtion suunnittelukeskus); rikollisuus valtiolle; tiede ja taide marxilaiselle ideologialle ja matematiikan menetelmille; lehdistö 100%:sti valtion kontrollille; ulkomaankauppa valtiolle, ja niin päin pois, jopa ravintoloitten ruokalistat ja reseptit standardisoitiin koko Neuvostoliiton alueella.

Tämä monopolijärjestelmä on se mitä Jeltsin ryhtyi purkamaan, eikä asia ole yhtään sen kummempi. Vertailun vuoksi voidaan miettiä kansainvälisiä kokemuksia kun puretaan jotain yksittäisen alan monopolia, esimerkiksi USA:n ja muitten maitten kokemuksia energiatuotannon alalla, tai vaikka Suomen pankkisäätelyn purkamista, joka päättyi maallemme lähes täydelliseen katastrofiin 1990-luvun alussa. Venäjällä ei ollut yhdestä sääntelystä kyse vaan koko maan, koko elämän, kattavan täydellisen monopolin yhtäaikaista purkamista. Ja sekin näytti menevän kohti täydellistä katastrofia. Tästä onkin pitkälle kysymys kun Venäjää tänään aktiivisesti moititaan. Nimittäin liian moni ehti tottua ajatukseen Venäjän katastrofista, liian moni kiirehti apajille, ja liian monelle näyttää jäävän luu käteen. Kuten Suomi pankkikriisistä niin myös Venäjä kriisistään nousi, ja nousee kovaa vauhtia. Samalla tavalla kun Suomesta tehtiin markkinatalousmaa kriisin kourista, niin on Venäjstä nyt tehty sellainen. Vaikka demokratian

perinteitä vasta kehitetään, Venäjä on nyt jo markkinatalousmaa, ja siksi sen talous ja asema maailmassa kohenee. Ei siinäkään tarvitse etsiä mitään pyrkimyksiä. **Ei maailman suurinta maata voi haukkua siitä, että sillä olisi suurvaltapyrkimyksiä. Ei pitkää miestä voida pitkäksi moittia.**

Neuvostoliiton monopolien purku oli mykistävä haaste, sitä voidaan verrata siihen, että yön yli olisi päätetty, että koko maassa otettaisiin yhtä äkkiä käyttöön uusi kieli. Kaikki sosiaalinen toiminta ja kommunikaatio muuttui kerta heitolla, tähän ei ollut mitään toimintatapoja eikä mitään perinteitä. Kieleen on koodattu yhteiskunnan toimintamallit. Voitaisiin verrata vaikkapa tilanteeseen, että Suomen eduskunta päättäisi, että 1.1.2007 lähtien Suomessa puhutaan ranskaa, ja vain ranskaa. Ja vaikka kuinka määrättäisiin, että Halonen vastaa siitä, että kaikki välittömästi oppivat tämän uuden kielen, ja vaikka Halonen niin tahtoisi, ja ryhtyisi vaikka antamaan yksityistunteja, niin kuitenkin tätä uutta kieltä ei opittaisi, siihen menisi varmaan sukupolvia (jollei maa alta pois sitä ennen). Ja kuitenkin **toimittaja Posio** on sitä mieltä, että Venäjällä presidentti vastaa kaikesta. Ei vastaa - kun ei voi vastata. Demokratiassa ja markkinataloudessa ei vastaa! **Stalinilta** olisi kyllä voinut kysyä, hän oli itsellensä sellaisen aseman ottanut. – Venäjän kriitikot eivät tahtoisi antaa presidentille edes sellaista asemaa, missä Venäjä edes hieman lähestyisi eurooppalaista mallia keskusjohtoisesta valtiosta (puhumattakaan valtioliitosta kuten EU). Kuitenkin Venäjällä on kysymys vain siitä, että saavutettaisiin normaali perustason valtiollisuus. Voidaan sanoa, että Venäjällä on vahva johto, joka on heikosta valtiosta tekemässä normaalia. **Lännessä ilmeisesti toivottiin ja odotettiin, että Venäjällä olisi Weimarin tasavallan kohtalo. Vaan toisin kävi.**

VENÄJÄN TALOUSIHME

Nyt voidaan jo hyvällä syyllä puhua Venäjän talousihmeestä. Kun katsomme faktoja huomaamme, että näyttävää uutisointia rekkajonoista voidaan myös katsoa toisesta näkökulmasta ymmärtäen, että tässä on kysymys siitä, että Suomesta virtaa tavaraa Venäjälle. Rekkajonot osoittavat, että Suomella on iso bisnes naapurin kanssa, ja vielä nelinkertainen määrä tavaraa muitten maitten kaupan osalta virtaa Suomen läpi (Tämän vuoden ensimmäisen neljänneksen Suomen vienti venäjälle 1,5 mrd euroa, Suomen kauttakulkeva vienti Venäjälle 5,2 mrd euroa BOFIT, Weekly 23/2006) ja että naapurilla on vielä paljon opittavaa siinä miten järjestetään toimiva yhteiskunta. Suomea tässä kuunnellaan, niin kauan kun Suomi puhuu hyvässä hengessä. Suomen tullilla on näissä asioissa toimiva yhteistyösuhde Venäjän tullin kanssa.

Nämä ovat Venäjän talousihmeen tunnusluvut:

Venäjän bruttokansantuote dollareissa laskettuna on Putinin hallinnon aikana yli viisinkertaistunut vuodesta 2000 vuoteen 2006! Lähteenäni käyttämä Deutsche Bankin tilastot ennakoivat, että **vuoden 2007 loppuun mennessä BKT** per capita on jopa **kuusinkertaistunut** vuoteen 2000 verrattuna (Deutsche Bank <http://www.deutsche-bank.de>). Venäjän BKT per capita oli vuoden 1999 lopussa 1334 dollaria (dollarin vaihtokurssin ollessa 27,0). Vuoden 2005 lopussa se oli 5346, 2006:n loppuun ennakoidaan 6678 dollaria ja vuoden 2007 loppuun 8,370 dollaria (dollarin kurssilla 25,9).

Tässä kannattaa huomioida, että puhumme absoluuttisista luvuista ikään kuin tasepäivän mukaan kuten kirjanpidossa. Talouden tutkimuslaitokset julkaisevat yleensä lukuja, jotka koskevat BKT:n vuotuista kehitystä ja joita lasketaan erilaisten periaatteitten mukaisesti. Voidaan sanoa, että yleensä seurataan talouden vuotuista tuloslaskelmaa, mutta usein kokonaiskuva jää hämärään kun ei oteta tasetta huomioon, eli aikaisemmin kertynyttä BKT pottia.

Mainitsemamme luvut huomioivat **talouden** fundamentaalisemman **rakennemuutoksen**. Se ei osoita millä tämä rakennemuutos on tehty, miten lukuihin on päästy, vaan voidaan vain todeta sen tapahtuneen. Keskustelua voidaan kääntää miten päin tahansa, joku varmaan sanoisi, että onko tämä oikea esittely tapa vai ei. Mutta oli niin tai näin niin Venäjän BKT dollareissa mitattuna on Putinin kauden 6 ensimmäisen vuoden aikana 5-kertaistunut. BKT:n rakennemuutoksen kokonaiskuva syntyy monesta tekijästä, kuten vuotuisesta kasvusta, valuuttakurssien muutoksista, inflaatiosta, hintatason suhteellisista muutoksista, teknologisista muutoksista, kulutustottumuksista, harmaasta taloudesta jne. BKT:n nimellisarvoisia lukuja pyritäänkin korjaamaan erilaisin menetelmin, jotka huomioisivat näitä tekijöitä, mutta mikään menetelmä ei kuitenkaan ole absoluuttinen (kaksinkertaisen kirjanpidon menetelmä ei näissä toteudu, eikä voikaan toteutua). Jo sellaista perustekijää kuten inflaatio voidaan mitata eri menetelmin.

Eri maitten bruttokansantuotteita verratessa ne suhteutetaan yleensä niin sanotun ostovoimapariteetin mukaisesti, eli pyritään huomioimaan se efekti, että sama asia voi maksaa vähemmän eri maissa, esimerkiksi tukan leikkuu Suomessa ja Kiinassa (tai, se että toisessa paikassa tukat leikataan kotona). Yleisesti hyväksytyjen ostovoimapariteetti esitysten mukaan Venäjän BKT olisi noin 12 tuhatta dollaria per henkilö, joka vastaa noin kolmatta osaa Suomen tasosta. Se on kuitenkin enää vain alle puolet siitä tasosta mikä Suomessa oli vielä 2000. Eräitten arvioitten mukaan Venäjän rupla on rajusti aliarvostettu, ja että sen takia oikeampi ostovoimapariteetin mukainen luku olisi jopa 18 tuhatta dollaria. Mikäli huomioitaisiin Venäjän valtavat erot hintatasoissa maan eri osissa niin varmasti päästäisiinkin lähemmäs tällaisia lukuja.

Oli miten oli absoluuttiset luvut osoittavat, että kun Venäjän BKT (per capita) oli vuonna 2000 1/20 osa USA:n BKT:sta on se tänään 1/7 ja ostovoimapariteetin mukainen BKT noin 1/3 – 1/4.

On tapana yleisesti vähätellä Venäjän kansantalouden kokoa vertaamalla sitä milloin Hollantiin milloin Ruotsiin ja väittämällä, että Venäjä olisi sen kokoinen talous. Näin ei kuitenkaan ole. Venäjä on muodollisella (PPP) BKT-mittarilla maailman 9 tai 10 suurin kansantalous, ja on hyvä syy uskoa, että Venäjä lähivuosina ohittaa edellään olevat Brasilian, Italian, Iso-Britannian ja Ranskan nousee 6 suurimman joukkoon.

Venäjän ulkomainen velka, valuuttavaranto ja vararahasto

Putinin tullessa presidentiksi vuodenvaihteessa 2000 oli maan ulkomaanvelka 150 mrd USD. Maa oli juuri käynnit läpi tuhoisan devalvaation ja saanut kansainvälisen valuuttarahaston 10 miljardin hätäavun (monen väitteen mukaan nämäkin rahat katosivat tielle tuntemattomille silloisen hallituksen käsissä). Kesäkuussa 2006 se oli enää 60 mrd USD. Tänäpäin Venäjän valtion ulkomainen velka on noin 6% bruttokansantuotteesta ja on yksi pienimmistä maailmassa. Maailmalla yleisesti tämä luku on huomattavasti korkeampi, esimerkiksi Saksassa valtion kokonaisvelka on 67,7%, Ranskassa 66,8%, Suomessa 41,1% ja Italiassa 106,4% (ECB).

Venäjän keskuspankin valuuttavarannot olivat vuonna 2001 36,6 mrd USD ja tänäpäin ne ovat yli 266 mrd (9/2006 BOFIT). Venäjän valuuttavarannot ovat nyt maailman kolmanneksi suurimmat Kiinan ja Japanin jälkeen. Tämän lisäksi vakautusrahastossa oli elokuun lopussa 68 mrd USD.

Palkat ja varallisuus

Virallinen keskipalkka Venäjällä oli Putinin kauden alussa 81 USD kuukaudessa. Vuoden 2006 huhtikuussa, reaalin palkka oli kohonnut 371 USD kuukaudessa. Näin ollen palkat Venäjällä ovat kaikista IVY maista korkeimmat. On huomioitava, että palkkataso ja ostovoima vaihtelee merkittävästi alueittain, joten nimellispalkat kuvaavat lähinnä palkkojen nousua, eivätkä ole

vertailukelpoisia sinänsä eurooppalaisiin palkkoihin. Kuitenkin Moskovassa palkkataso on jo nimellisarvoltaan lähes samaa tasoa kuin Suomessa.

Maaailman pankki arvioi vuonna 2001, että 27,3% venäläisistä eli 40 miljoonaa ihmistä elää köyhyysrajan alapuolella. Vuoden 2005 lopulla, köyhyysrajan alla arvioitiin elävän 15,8% eli 22,6 miljoonaa venäläistä (World Bank).

TALOUSIHME POLIITIKAN TULOS

Venäjän talousihme ei kuitenkaan perustu yksinomaan öljyn, kaasun ja muitten raaka-aineitten maailmanmarkkinahintojen nousuun, vaan taustalla on koko Putinin kauden määrätietoinen markkinatalouden toimintapuitteitten kehittäminen. Näistä yksi tärkeimmistä on vuosina 2000 – 2005 asteittain toteutettu suuri verouudistus, ja samalla verovirastojen asiantuntemuksen lisääminen, hallintoperiaatteitten saattaminen ensimmäistä kertaa Venäjällä lähelle korkeata kansainvälistä tasoa. Kehitystä on tukenut tuomioistuineläytöksessä tapahtunut suuri harppaus eteenpäin asiantuntemuksessa ja toiminnan läpinäkyvyudessa. (Silti nimenomaan tuomioistuineläytöksessä puolella vaaditaan vielä paljon aikaa ja työtä, jotta kaikki lait sisäistettäisiin). Ehkä suurin muutos on kuitenkin tapahtunut itse verovelvollisten puolella, jotka yhä enemmän ovat siirtyneet toimimaan virallisten lakien ja oikeusjärjestelmän puitteissa. Tähän on suuresti vaikuttanut Putinin puuttuminen suurimpiin ja räikeimpiin veronkierto tapauksiin (esim. Yukos). Tämän seurauksena yhteiskunnallinen keskustelu, veroviranomaisten ohjeet ja tuomioistuinikäytäntö on muuttunut sillä tavalla, että yhä useampi veronmaksaja on ymmärtänyt laillisen menettelyn tärkeyden ja mahdollisuuden. Yhä useampi huomaa, että laillisella toiminnalla voikin sekä ansaita, että nukkua paremmin, ja myös rakentaa varallisuutta, mikä onnistuu vain läpinäkyvässä taloudessa. Tuloksena on verokertymän räjähdysmäinen lisäys ja myös pörssiyhtiöitten tulosten monikertainen kasvu, yhtiöitten kotiuttaessa voitot veroparatiiseista.

Venäjällä on nyt kohtuullisen selkeät verolait, kansainvälisesti alhaiset ja työntekoon kannustavat veroprosentit: yritysten voittovero on 24 %; työntekijän palkkaveron on 13 % riippumatta palkan suuruudesta, eli Venäjällä ei rangaista ahkeruudesta; työnantajan sosiaalimaksuihin sovelletaan verohaitari 26 %:sta 2 %:in, niin, että vero pienenee sitä mukaa kun palkkaa maksetaan lisää. Venäjällä on tässäkin oivallettu, että porkkanalla saavutetaan parempi tulos kuin kepillä, runsaita palkkoja maksavaa työnantajaakaan ei rangaista. Veroprosenttien ja säännösten lisäksi myös verohallinnon ammattitaito ja toimintamallit ovat valtavasti edistyneet viime vuosina. Jopa tuomioistuinten asiantuntemus veroasioissa on kasvanut sillä tavalla, että niiden ennakkopäätöksilläkin jo alkaa olla merkitystä. Verouudistus on myös taitonäyte siitä, että Venäjälläkin saadaan asiat järjestykseen kun niihin tarpeeksi paneudutaan. Verotus oli ehkä suurin yksittäinen haaste. Putin siitä puhui, juhlapuheissaan, ja sitten toteutti käytännön politiikassaan (itse asiassa sellaistaahan on presidenttien toiminta: puhumalla toimia).

Tulli

Kaikki yhteiskunnan ongelmat eivät voi samanaikaisesti olla suurina uudistushankkeina painopisteessä. Asioissa joudutaan välttämättä edistymään askel askeleelta. Viime aikoina Suomessa on paljon puhuttu Venäjän tullin toiminnasta. Tämä ongelma onkin nyt selvästi saamassa Venäjän presidentiltä enemmän huomiota painopistealueena. Tullin ongelmana on korruptio, byrokraattisuus ja suorien käskysuhteitten riittämätön taso. Vahvistamalla keskushallinnon valtaa tullissa onkin odotettavissa, että pikku hiljaa seuraavien parin vuoden aikana ongelma huomattavasti vähenee. Suomessa meidän ei kuitenkaan kannata odottaa, että Venäjä pääsisi aivan heti Suomen tullin ja rajavartioston tehokkuuden tasolle. Ei ole kuitenkaan

aivan oikein verrata Venäjää Suomeen, joka näissä asioissa edustaa maailman tehokkainta kärkeä.

Yksilön verovapaus Venäjällä

Tässä tilanteessa, jolloin Venäjä on kovan kritiikin kohteena vähän joka rintamalla, on tuotava esiin myös Venäjällä alhaisen tasaverotuksen merkitys yksilön vapauden mittana. Lännessä luodaan yleisesti kuvaa, että Venäjän kansa olisi jonkin kaiken kattavan vallan alaisena. Varsinkin siltä osin kun puhutaan yksilön vapaudesta, on syytä tuoda esiin, että alhainen henkilöverotus on mitä suurimmassa määrin yksilön vapauden mittari. Venäjällä on yksi maailman alhaisemmista verokannoista. Tämä on myös merkittävässä mielessä osoitus poliittisesta järjestelmästä, jossa edistetään yksilönvapautta, eikä vain juhlapuhein, vaan ihan oikeasti. Niin sanottu keskiluokka, tai porvaristo, muodostui 1800-luvulla ja 1900-luvun alussa nimenomaan alhaisen verotuksen vapaina yksilöinä.

Vertasimme Venäjän palkkaverotusta Suomen Veronmaksajan Keskusliiton tilastoihin. Vertailumaista Venäjällä oli ylivoimaisesti pienin veroprosentti, ja siis tällä mittarilla eniten yksilönvapauteen kannustava verotusjärjestelmä. Venäjällä henkilölle jää työnsä tuloksesta 87 % omaan kätehen, hänen omien preferenssiensä mukaan käytettäväksi. Kun otamme huomioon Venäjän alhaiset kunnallismaksut ja muitten pakollisten maksujen alhaisen tason, edelleen ilmaisen koulutuksen, ja maksuttoman tai edullisen terveydenhuollon, tarkoittaa se sitä, että henkilö on oikeasti vapaampi itse päättämään miten tulonsa käyttää.

Venäjän verotus on myös selkeästi vertailukelpoinen ollen kaikissa tuloluokissa riippumatta tulotasosta 13%. Venäjän selkeä verotus on kuitenkin harvinaisuus maailmassa, jossa yleensä verotusjärjestelmät eivät ole vertailukelpoisia hankaluutensa vuoksi. Niissä pitää huomioida valtava määrä muuttujia, ja erotella tulotasojen mukaan. Vertailuryhmissä Venäjällä oli ylivoimaisesti alhaisin ja selkein verotusjärjestelmä kaikissa tuloryhmissä. On myös syytä mainita, että Venäjän henkilöverotus ei millään tavalla erota ulkomaan ja kotimaan kansalaisia, vaan kaikki pääsevät nauttimaan Venäjän alhaisista veroista samoin periaatteitten mukaan.

Yksilön verovapaus

Tuloryhmä 31,400 euroa vuodessa		Tuloryhmä 102,500 euroa vuodessa	
1. Venäjä	13,0%	1. Venäjä	13,0%
2. Sveitsi	14,6%	2. Eesti	23,2%
3. Japani	18,6%	3. Sveitsi	25,4%
4. USA	22,1%	4. Japani	29,0%
5. Eesti	22,4%	5. USA	32,0%
6. Iso-Britannia	23,4%	6. Iso-Britannia	33,4%
7. Australia	24,3%	7. Espanja	36,7%
8. Espanja	24,4%	8. Kanada	36,8%
9. Norja	24,9%	9. Norja	37,4%
10. Itävalta	25,1%	10. Australia	39,4%
11. Kanada	26,1%	11. Itävalta	39,6%
12. Ruotsi	30,1%	12. Ranska	40,1%
13. Ranska	30,7%	13. Italia	43,6%
14. Suomi	30,8%	14. Hollanti	43,9%
15. Hollanti	31,2%	15. Saksa	46,3%
16. Italia	33,8%	16. Suomi	46,8%
17. Tanska	36,8%	17. Ruotsi	47,0%
18. Saksa	39,6%	18. Tanska	52,5%

19. Belgia	39,8%	19. Belgia	53,0%
-------------------	--------------	-------------------	--------------

(Lähteet: Veronmaksajain Keskusliitto ja Avenir Corporate)

Tällä verotuksellisella yksilövapauden mittarilla on myös ihan tosiasiallinen merkitys kun puhutaan sananvapaudesta. Nimittäin kun henkilölle jätetään omaan käyttöön valtaosa tuloistaan, niin henkilö voi itse päättää mistä hän tietonsa hankkii. Esimerkiksi katsomalla maksullisia taivaskanavia (Venäjällä on tässä mielessä edustettuna CNN:stä lähtien koko maailman totuus). Henkilö voi runsaasta kotimaisten lehtien valikoimista tilata mieleisensä. Henkilö voi ostaa Moskovan tai vaikkapa Jekaterinburgin keskustasta Financial Timesin, tai, tasapuolisuuden nimissä, Herald Tribunen. Venäjällä 50 % opiskelijoista on maksullisissa korkeakouluissa ja näin valitsevat markkinoilta ne oppisuunkaukset, jotka parhaiten aatemaailmaan sopii. Venäjällä matkapuhelinverkot kattavat nyt jo lähes koko maan ja käytännössä katsoen ainakin koko aktiiviväestön. Nyt kansalaiset voivat vapaasti kommunikoida maansa sisällä ensimmäistä kertaa Venäjän historian aikana. Venäläiset voivat myös matkustaa ulkomaille, ja palata takaisin koteihinsa, enemmän kuin koskaan aikaisemmin. Ja venäläiset matkustavat, ja palaavat. Vuonna 2005 (Gosstat) Venäjältä tehtiin noin 15 miljoona ulkomaanmatkaa länsimaihin. Määrä vastaa 10 % koko väestöstä (tilasto rekisteröi matkoja, eikä huomioi yhden henkilön tekemiä useampia matkoja, mutta toisaalta tilasto ei huomioi, matkoja muihin IVY-maihin, muun muassa sananvapaudestaan tunnettuun Kazakhstaniin, lähde: Dick Cheney). Vuoden 2006 aikana Suomi myöntää 500,000 viisumia venäläisille. Näitten viisumien haltijat tekivät noin 2 miljoonaa matkaa Suomeen. Matkoillansa venäläisillä on hyvä tilaisuus tarkistaa onko heidän sananvapaudessa sellainen aukko, että esimerkiksi Suomeen tullessaan he kuulisivatkin jotain uuttua merkittävää tietoa maansa oloista. Ja Suomessa varmaan riittää kertojia. Mutta niin vaan venäläiset palaavat kotimaahansa kokematta uuden tiedon sensaatiota.

VENÄJÄN KESKILUOKKA

Talouden nopea nousu vaikuttaa myös sillä tavalla, että Venäjän laaja, korkeasti koulutettu sivistyneistö, jota myös keskiluokaksi kutsutaan, voi toteuttaa potentiaalinsa. Näin ollen sosiologisesti ja kulttuurin perusteella hyvällä syyllä keskiluokaksi kutsuttavissa oleva Venäjän kansojen ylivoimainen enemmistö on myös talouden mittareilla kovaa vauhtia nousemassa keskieuropalaisen mittariston mukaan keskiluokaksi.

Helsingin Yliopiston puitteissa toimii Aleksanteri Instituutti, jonne on keskitetty yliopiston parhaat Venäjä-asiantuntijat. Aleksanteri Instituutin johtaja **Markku Kivinen** kuitenkin väittää, ettei Venäjällä olisi keskiluokka. Tutkijat ovat kuulemma ”pettyneitä siihen, ettei Venäjällä ole syntynyt keskiluokkaa”. Ongelma ei kuitenkaan ole Venäjän keskiluokassa vaan tutkijoissa itsessään ja ns. tutkimusmenetelmissä. Vaikka Venäjälläkin Marxin opit on jo kauan sitten heitetty historian romukoppaan, elävät nämä perinteet vielä Suomen akateemisessa maailmassa. Marxin lapsellisia pääomarkkinateorioita ja poliittisia palopuheita, pidetään vieläkin jotenkin tieteellisesti arvokkaina. Kuvaavaa, että Aleksanteri Instituutin yksi tuoreimmista julkaisuista nimellä **Marx ja Venäjä (2006)** käsittelee näitten tutkijoiden lempiteema.

Pitäähän vapaassa maassa saada tutkia ja väittää mitä tahansa. Eikä se muuten haittaisi, jollei tätä kaunokirjallisuuden alaa pidettäisi tieteenä Helsingin Yliopiston arvovaltaan nojautuen. Ellei otettaisi todesta teorioita jolla marxilaisen runoilun periaatteitten mukaan yritetään identifioida jotain ”luokkia” Venäjällä. (Tutkija Melin Tampereen Yliopistosta jopa kirjoittaa, että ”Virallisen, Stalinin 1930-luvulla pitämään puheeseen nojautuneen, teorian mukaan Neuvostoliitto oli luokkayhteiskunta, mutta luokkien välillä ei ollut ristiriitoja.” Hän ei

kuitenkaan millään tuo esiin että tuolla Stalinin ”virallisella” mielipiteellä ei ole mitään tekemistä tieteellisten tosiasioitten kanssa, ei silloin, eikä tänään. Lähde: <http://www.uta.fi/laitokset/iss/monnetcentre/wordit/melin1.rtf>).

George Orwell kirjoitti (Why I write) jo 1946, että Englannissakin silloin jo vanhojen luokkajakojen ajat olivat ohi: ”the upward and downward extension of the middle class has happened on such a scale as to make the old classification of society in to capitalists, proletarians and petit bourgeois almost obsolete”.

Näitten ”luokkateorioitten” lisäksi suomalaiset sosiologit tiiraavat talouden tilastoja. He katsovat virallisia palkkatilastoja, vertaavat lukuja omiin palkkoihinsa, ja toteavat, ettei niistä keskiluokkaa löytynyt. Herää kysymys, että mihin ihmeessä me sitten sosiologeja tarvitsemme jos heidän tutkimuksensa perustuu taloustilastojen toistamiseen. Kyllä taloustieteilijät ovat kyllin päteviä niitä tilastoja tuottamaan, ja sosiologeja pätevimpiä niiden tulkitsemisessa.

Oikea sosiologinen tutkimus tarvitsee toisenlaisen tutkimusotteen. Sosiologien pitäisi analysoida yhteiskunnan rakenteita ja ihmisten välisiä suhteita, maan elinolosuhteita, kulttuuria ja sivistystasoa, ihmisten henkisiä voimavaroja.

Kuultuani helmikuussa 2006 Kivisen väitteen, ettei Venäjällä olisi keskiluokkaa olen hämmentyneenä sitä miettinyt. Usein Moskovon ja Pietarin katuelämässä, liikenteessä, metrossa, työpaikoilla, kahviloissa, mietin ”kuka ei kuulu joukkoon, kuka näistä ei ole keskiluokkalainen, miten Markku sen määrittelee?” Minusta kaikki ihmiset täällä ovat keskiluokkaa, jos luokista puhutaan, mutta sitten ei ihmisiä jää jäljelle enää muihin luokkiin työnnettäväksi. Koko kansasta varmasti noin 80 % omaa sellaisen taustan ja elinolosuhteet että heitä voidaan hyvällä syyllä kutsua keskiluokaksi. Jopa taloustilastot puhuvat tämän puolesta kun niitä oikein lukee. Ei pidä kuitenkaan unohtaa, että Venäjällä on valtavan suuri joukko sosiaalisesti syrjäytyneitä ihmisiä, muttei heistäkään voida tehdä syrjäytyneitten luokkaa. Tämä on talous- ja sosiaalipoliittinen ongelma, ei luokkaongelma.

Keskiluokkaisuus on ennen kaikkia sivistystasoon liittyvä käsite. Keskiluokkaiset ihmiset ovat niitä, jotka hankkivat itselleen korkean koulutuksen, ajattelevat itsenäisesti, huolehtivat itsestään ja omasta ja perheensä hyvinvoinnista, ostavat autoja, säästävät asuntoihin, matkustavat ulkomaille, lukevat kirjoja, käyvät teatterissa, katsovat kotimaisia ja ulkomaisia elokuvia, ovat eri mieltä mausta ja politiikasta, kannattavat demokratiaa, tahtovat itse päättää omista ja maansa asioista, ovat terveellä tavalla isänmaallisia ja suvaitsevia, ostavat merkkivaatteita ja ovat laatu-tietoisia, noudattavat tarkkaa hygieniää ja siisteyttä ja pukeutuvat hyvin, eivät usko kaikkea mitä heille sanotaan, kannattavat rauhaa ja suosivat siviilipalvelusta...

Kaikkea tätä ovat venäläisten valtava enemmistö:

1. **Venäjällä korkeakouluopintojen määrä on kolminkertaistunut Neuvostoliittoon verrattuna.** Venäjän alueella Neuvostoliitossa (1985) aloitti vuosittain korkeakouluopinnot **590 tuhatta** henkilöä, vuonna **2005 Putinin Venäjällä** korkeakouluopinnot aloitti **1,6 miljoonaa** henkilöä. Tämä vastaa noin 60 - 80 % prosenttia koko ikäluokasta (<http://stat.edu.ru>). Korkeakouluihin itse asiassa tuli opiskelijoita 200 tuhatta enemmän kuin keskikoulun päättäneitä oli. Tänään Venäjän korkeakouluissa opiskelee noin 6 miljoonaa nuorta. Venäjällä on nyt ehkä maailman korkein koulutusaste. Tämä ei kuitenkaan ole mitään ”uutta korkeasti koulutettua proletariaattia” kuten meillä kuullaan väitettävän. Tämä todistetaan jo sillä, että 50 % näistä opiskelijoista ovat maksullisilla linjoilla. (Maksullinen koulutus on usein hyvinkin kallista, mutta samalla on säilytetty myös maksuton järjestelmä). Avenirin tänään

julkaisemasta palkkatutkimuksesta käy myös ilmi, että nämä korkeasti koulutetut ihmiset myös saavuttavat korkean palkkatason.

Mielestäni Venäjällä koulutuksen laadussa on kuitenkin vielä toivomisen varaa, mutta tuonkin tämän mittarin tässä esiin nimenomaan keskustelussa keskiluokasta. Jos maan väestöstä 80 % ikäluokasta opiskelee korkeakoulussa, niin kyllä kansa silloin on jo vähintäänkin keskiluokkaa.

2. Venäjällä autokanta on kasvanut neuvostoajoista niin, että kun vuonna 1993 autoja oli 59 per 1000 ihmistä oli niitä 250 vuonna 2005
3. Neuvostoliitossa puhelimet olivat kiven takana. Vuonna 1992 16,7 sadasta oli kiinteän linjan puhelin, tänään vastaava luku on 29,8. Lisäksi matkapuhelin liittymiä on 86,6 per sata.
4. Televisiot ovat lähes joka kotitaloudessa.
5. Internetkäyttäjää on nyt 23,7 miljoonaa
6. Venäjällä asunnot on yksityistetty asukkaalle. Asuntoneliön hinnat vanhoistakin lähiöalueen asunnoista vaihtelevat kaikissa merkittävässä kaupungeissa yhden ja kahden tuhannen dollarin välillä. Talouden kehityksen ajallisessa kärjessä kulkevassa Moskovassa jopa huomattavasti enemmän. Tämä tarkoittaa sitä, että ihmisille on siirtynyt hyvinkin laajasti merkittävä yksityisomaisuuden varallisuus. (Tämä varallisuuserä korvaa myös suurelta osan Gorbatschovin talousmuutosten hävittämät rupla-säästöt). Tänä päivänä vuotuinen asuntorakentaminen Venäjällä vastaa 10 % koko asuntokannasta.
7. Kuitenkaan Venäjällä ei ole Suomen keskiluokkaisuuden kantavaa pilaria, eli Ilta-Sanomia ja tuulipukuja.

Kun siirrytään Marxin luokkateorioista sosiologiseen analyysiin keskiluokasta, ja ymmärretään, että Venäjällä on vahva sivistynyt keskiluokka, niin silloin voidaan myös hieman siirtyä vilkaisemaan talouden tilastoja. Nimittäin nyt huomaamme mikä vipuvaikutus talouden hyvinvoinnin kasvulla on Venäjällä. Sitä mukaan kuin Putinin Venäjällä taloudellinen hyvinvointi kasvaa, kasvaa myös olemassa olevan keskiluokan piilevä potentiaali. Keskiluokka on jo siellä, tarvitaan 5 – 10 vuotta tällaista vauhtia lisää niin Venäjä on kaikilla mittareilla Euroopan suurimmat markkinat, ja varmasti jo kansalaisyhteiskuntakin.

Keskustelua, tarkastelua, hämää Venäjän pieni itseään ”intelligentsiaksi” kutsuva väestönosa. Heidän joukossa on kansasta erkaantuneita itseään muita parempina pitäviä ihmisiä, jotka elävät kritiikistä. He kritisoivat kaikkea mikä liikkuu, vaikkeivät itse juurikaan liiku, eivät ainakaan kansan parissa. He ovat mielestensä moraalinen eliitti ja siksi lausuvat auktoriteetilla kaikista Venäjän asioista omaamatta kuitenkaan juuri mitään edellytyksiä siihen, muuta kuin Venäjän kansan pitkän kärsimyksenä tuoman kruunun, jonka he ovat sovittaneet omaan päähänsä. He ovat katkeria siitä, ettei heitä Venäjällä ymmärretä ja arvosteta, ja hakevat lohtua siitä, että Lännessä heitä kuitenkin kuunnellaan, ikään kuin he olisivat Dostojevskin, Ahmatovan ja muitten Venäjän historian suuruuksien jälkeläisiä. Lännessä heidän brändinsä puree, ja siellä heitä kuunnellaan.

Heidän negatiivista kontribuutiota voidaan kuvailla suunnilleen samalla tavalla kuin George Orwell kuvasi englannin vasemmisto-älymystöä kirjassaan *Why I Write* (Penguin Books, 1946): ”It is clear that the special position of the English intellectuals during the past ten years, as purely, negative creatures, mere anti-blimps, was a by-product of ruling class stupidity. Society could not use them, and they had not got it in them to see that devotion to one’s country implies for better, for worse...Patriotism and intelligence will have to come together again”.

Moni heistä oli Jeltsinin mukana kaatamassa neuvostovaltaa ja myöhemmin toimivat osana uutta hallintoa, osana uutta hallintoa, jossa olisi pitänyt osata myös rakentaa eikä pelkästään kritisoida. Ja niin he pian palasivatkin tuttuun dissidentin rooliin. Tätä pientä katkeraa intelligentsiaa Suomen taidepiirit ja poliitikot tapaavat, heiltä ammentavat ”tietonsa” ja näin muokkaavat itsellensä ja muille virheellisen kuvan maasta. Suosittelisin heille laajentamaan tuttavapiiriinsä, ainakin mikäli tahtovat esiintyä asiantuntijoina. Itse teen niin kuin Maxim Gorki aikoinaan, liikun ihmisten parissa. Venäjän työtä tekevän kansan parissa tapaan toimitusjohtajia, asiantuntijoita, kirjanpitäjiä, muurareita, kääntäjiä, siivoojia, vartijoita, kuljettajia jne. Käyn tuttavien ja ystäväperheitten luona kylässä kotona ja maalla, käyn sairaaloissa, kouluissa, osallistun juhlaan ja suruun. Kummasti laajenee kokonaiskuva elämästä ja Venäjästä kun raottaa oven elävän elämän vaikutteille. Venäjällä on vähintään 100 miljoona ihmistä, jotka ovat osa maata kantavaa keskiluokkaa, heihin kannattaisi laajemmin tutustua. Sen jälkeen kannattaa miettiä onko oikein istua lasitalossa ja heittää naapurua kivellä.

Tämä keskiluokka asia on tässä informaatioidossa Venäjän puolustuksen viimeinen taisto. Sillä, kun myönnetään, että Venäjällä kuitenkin on keskiluokka, niin silloin katoaa sekä Venäjän sisäisen, että lännen moraalisen ylimystön argumentti siitä, että he tietävät paremmin Venäjän asioista kuin Venäjän kansa, jota he pitävät karjan roolissa, ja että heidän äänensä olisi tärkeämpi kuin Venäjän kansan demokraattisesti valitsemat johtoelimet.

VENÄJÄN OIKEUSJÄRJESTELMÄ

Tutkimuksessani Expressions and Interpretations käsittelen Venäjän oikeusjärjestelmää oikeusfilosofian ja historian kannalta. Kirjassa osoitan miten Neuvostoliitossa Marxin oppien määrätietoinen ja tunnontarkka toimeenpano tuhosi oikeuden perustan. Lain ja oikeuden tuhoaminen oli niin täydellinen, että venäläisiin nykytutkijoihin yhtyen luonnehdin neuvosto-oikeutta epäoikeudeksi (no-law). Tätä oikeudetonta tilaa vasten Venäjällä ryhdyttiin 1990 täysin alusta luomaan uutta oikeusjärjestelmää. Tämä on maailmanhistoriallisesti ainutlaatuinen asia, koska länsimaissa kaikki oikeusjärjestelmät perustuvat vuosisatojen, vuosituhansien historialliseen kehitykseen.

Kuitenkin taas länsimaista käsin kritisoidaan Venäjän oikeusjärjestelmää ikään kuin kysymys olisi siitä, että Neuvostoliitossa olisikin ollut ihan kohtuullinen yhteiskuntajärjestelmä, ja ettei mitään muuta olisi tapahtunut kuin parlamentaarisen enemmistön vaihtuminen. Kuitenkin kyseessä on se, että joka ainoa laki vaihtui, joka ainoa juridinen instituutti vaihtui. Mutta on jopa väärin puhua ”vaihtumisesta” vaan pitäisi puhua siitä, että entinen loppui kertalaakista ja ajan myötä sen tilalle on kehittymässä uutta. Koska laki ja oikeus eivät ole esineitä, ei niitä mistään tule, eikä lakia oteta käyttöön, eikä lakia sovelleta, vaan laki on ihmisten toimintatavoissa, toimintamalleissa. Laki on siis oikeudellisten käytäntöjen tulos, ja nämä käytännöt määräytyvät **väitteitten välisenä kilpailuna**. Oikeusjärjestelmän joka tasolla ääretön joukko ihmisiä esittävät äärettömän määrän väitteitä. Esimerkiksi parlamentin säätämää lakia voidaan pitää väitteenä, vahvana väitteenä, mutta väitteenä muitten joukossa. Eihän ole mitään tilannetta johon ei samanaikaisesti sovellettaisi useampaa kuin yhtä lakia: Jo eri lakien painotuksista seuraa väitteitten kilpailu. Lain synty on väitteitten kilpailu, ja lain tulkinta on väitteitten kilpailu. Esimerkiksi Suomessa tällainen väitteitten kilpailu on kestänyt koko historiamme ajan, emmekä me sitä siksi välttämättä sellaiseksi huomaa. On syntynyt eräänlainen normien tasapaino, ja tilanne jossa väitteitten vaihteluväli on melko kapea kaikkien ollessa suunnilleen kaikesta samaa mieltä (laumaihmisinä, kuten **Nietzschekin** osuvasti eurooppalaisia kuvasi). Venäjällä väitteitten kirjo on suuri, eikä historiallisesti ole vielä mitenkään muovautunut mikä on milloinkin missäkin tilanteessa oikeaksi katsottava, mikä olisi väitteitten tasapaino.

Venäjällä on säädetty valtava määrä uusia lakeja, joita ihmiset ovat ryhtyneet soveltamaan uusissa rooleissa, uudessa maassa. Viime kädessä uusia lakeja ryhtyivät tulkitsemaan köyhtyneet neuvosto-oikeutta opiskelleet tuomarit, jotka eivät tietäneet markkinatalouden perusasioista juuri mitään, eivät esimerkiksi eroa oman ja vieraan pääoman välillä. Mutta ei se tieto paljon parempi ollut muuallakaan yhteiskunnan tasolla.

Uusia lakeja sitten sovellettiin Neuvostoliiton juridisiin käyttäytymismalleihin. Ja tässä ratkaisevassa asemassa oli kaikenlainen muutosidonnaisuus. Pienetkin muoto-ongelmat tulivat ratkaisevaksi sekä oikeudenmenetyksissä, että muodollisen oikeuden turvin tapahtuneessa ryöstössä ja veronkierrossa.

Ne jotka tätä taustaa vastaan moittivat Venäjän johtoa maan oikeusvaltion tilasta ovat surullisesti väärässä. Presidentti Putin ei voi toimia tuomarina jokaisessa alioikeudessa. Presidentin tai maan johdon moittiminen Venäjän oikeusvaltion tilasta on joko pilkkaa tai täydellistä ymmärtämättömyyttä. Suuri taustatekijä tälle ymmärtämättömyydelle löytyy kuitenkin Euroopassa vallalla olevasta tavasta esineellistää oikeus **niin sanotun positiivisen oikeuden teorioina** (joka taas johtuu siitä, että kaikki ovat kaikesta suunnilleen samaa mieltä). Tietämättömät lehtimiehet väittävät, että rule-of-law (oikeusvaltio) syntyy ikään kuin vaihtamalla kanavaa, jossa pyörii uusi filmi.

Samalla Venäjän johto tekee systemaattisesti ja määrätietoista työtä oikeusjärjestelmän tehostamiseksi. Nimenomaan tuomioistuinlaitoksen osalta tätä työtä kutsutaan nimellä tuomioistuinlaitoksen uudistus (judicial reform).

Esimerkiksi asianajotoimistomme praktiikassa Venäjällä törmäämme jatkuvasti (joka päivä, päivät pitkät) eri tason viranomaisten mitä kummallisimpiin vaatimuksiin, mitkä perustuvat, ei niinkään pahaan tahtoon, vaan erilaiseen lain tulkintaan. **Meiltä ei suinkaan presidentti Putin ole joka käden käänteessä vaatimassa pyöreitä leimoja.**

VENÄJÄN KESKUSVALTA

Venäjällä on menossa prosessi, jossa lähes olemattoman keskusvallan lähtötasolta Putinin aikana yritetään rakentaa länsimaisen hyvinvointivaltion mallia lähestyvää keskusvaltaa. Kuitenkin on pidettävä mielessä, että Venäjällä valtiovaltaa ei juuri ollut maassa kun Putin tuli presidentiksi. Kaikki puheet ”vallan keskittämisestä” olisi parempi ymmärtää ”valtiovallan luomisena” maahan jossa sitä ei ollut. Meillä moititaan muutosprosessia ymmärtämättä millä kohtaa janaa ollaan. Venäjällä valtiovallan ote kansalaisiinsa ei ole lähelläkään Euroopan Unionin maissa olevaa kontrollin tasoa. Tällä on hyvät ja huonot puolensa. Hyvänä puolena on se, että kansalaisten jokapäiväinen elämä on huomattavasti vähemmän valtiovallan säätelemää ja kontrolloimaa. Nurjana puolena on muun muassa suurempi rikollisuus ja yleinen turvattomuus. Yhteiskunnan haasteena onkin löytää tasapaino näitten intressien välillä, ja ennen kaikkea siinä millä tavalla toteutetaan lähestyminen kohti yleistä eurooppalaista valtiovallan kattavuuden tasoa. Huomautan, että henkilökohtaisesti toivon, ettei Venäjä koskaan saavuttaisi tässä Euroopan Unioni tasoa, jossa kansalaisten kontrolli, elämän sääntely ja yksityiselämän rajoittaminen on selvästi mennyt liian pitkälle. Valitettavasti uskon, että Venäjällä kuitenkin lopulta päädytään tässä EU:n tasolle.

Meidän on ymmärrettävä, että kysymys ei olekaan mistään hirmuvallan keskittämisestä, vaan siitä, että kehitetään normaalin maan normaalit puitteet. Tilanne jolloin kansalaisten yhdenvertaisuus taattaisiin koko valtavassa maassa, tai tilanne jolloin maan rajat saataisiin sillä tavalla kontrolliin, että esimerkiksi rekkajonot, saataisiin poistettua.

Jeltsin nousi 1991 Venäjän johtajaksi, mutta hänelle ei siirtynyt valtiotalta. Hänelle siirtyi sillanpääasema valtiotaltaan, asema, joka mahdollisti taistelun entistä monopoliasemassa ollutta kommunistista valtaeliittiä vastaan. Koko Jeltsinin kauden maassa oli (kuten nytkin on) demokraattinen perustuslaki, jonka mukaan ylin lakia säätävä valta on Venäjän parlamentilla, Duumalla. Duuma oli koko Jeltsinin kauden kommunistisen opposition hallussa (joskin lienee väärin kutsua maan parlamentissa enemmistössä olevaa tahoaa oppositioksi, oikeammin pitäisi sanoa, että Jeltsin oli oppositiossa Duumaan nähden). Jeltsin lopulta nujersi kommunistivallan ja mahdollisti sen, että Putin pääsi 2000 rakentamaan uutta Venäjää. Mutta samalla kun oppositioasemassa oleva presidentti taisteli vanhan valtaeliitin kontrolloimaa Duumaa vastaan, maassa vallitsi lähes anarkia. Venäjän alueet ja kaupungit olivat erilaisten enemmän tai vähemmän rikollisten ja epärehellisten ryhmittymien hallussa. Näitten ryhmittymien välineinä oli mm. median manipulointi, muu poliittinen manipulointi ja painostus, yhteydet alueelliseen ja järjestyneeseen rikollisuuteen jne. Valtiovaltaa piti yllä taisteleva presidentti ja hänen pieni lähipiirinsä, mutta ennen kaikkea valtiotaltaa piti yllä Venäjän keskiluokka, joka oman sivistyksensä ja moraalitajun mukaan toimi kaaoksen keskellä jatkaen jokapäiväisiä toimia. Kouluissa opettajat jatkoivat työtään, vaikkei siitä palkkaa juuri maksettu, lääkärit ja sairaanhoitaja hoitivat potilaitansa kriisin kesken parhaan kykynsä mukaan, joskin huonoissa olosuhteissa. Nuoret menivät opiskelemaan, jopa kolme kertaa enemmän kun Neuvostoliitossa. Verontarkastajat opettelivat markkinataloutta ja veronkantoa, vaikkei laeista mitään tolkkua juuri saanutkaan. Liikemiehet loivat työpaikkoja, opettivat ja opettelivat uuden maan toimintatapoja. Atk-nikkarit taiteilivat ohjelmiaan ja opettivat uutta tietotekniikka muittenkin käyttöön. Bussikuskit ajoivat aikataulujensa mukaisesti. Poliisitkin menivät kadulle palelemaan, ja kai heistäkin suurin osa silti parhaansa teki.

Nyt, Putinin johdolla, tästä keskiluokkaisen kansan maasta tehdään valtio. Siitä on kysymys, ei mistään sen kummemmasta! On niitä, jotka tahtovat venäläisiltä tämän valtion kieltää. Ja siihen kohdistuu tämä sumeilematon kritiikki.

Kysymyksen pitäisikin olla, että ovatko ne menetelmät, joita käytetään tässä valtiovaltan rakentamisessa hyväksyttäviä vai ei. Jos maltetaan ennakkoasenteista vapaasti analysoida tapahtumia, niin voidaan huomata, että kysymyksessä on rauhanomainen, demokraattinen, mutta määrätietoinen toiminta valtiovaltan vahvistamiseksi, ja yhteiskunnan normaalien toimintamallien kehittämiseksi. Tässä yhteydessä tahdon lyhyesti käsitellä muutamia tärkeimpiä uudistuksia:

1. Venäjän alueitten kuvernöörin suoran kansanvaalien korvaaminen menetelmällä, missä kuvernöörin nimittää alueparlamentti liittovaltion presidentin esityksestä (**johon esitykseenkin vaikuttaa alueparlamentin suurin ryhmä**).

Ottaen huomioon kuvernöörin vallan laajuuden ja merkityksen ja vertaamalla sitä siihen, ettei vaalien demokraattisuutta pystytty takamaan, ei muutosta missään tapauksessa voida pitää poikkeamana demokratian tieltä, vaan päinvastoin askeleena siihen suuntaan, että kansanvaltaa kehitetään. Todettakoon, että muun muassa johtuen siitä, ettei Venäjän alueella ollut vapaata lehdistöä juuri nimeksikään (Euroopan ihmisoikeusasiain miehen raportti, Alvaro Gil-Robles, Report on Visits to the Russian Federation, 2004) mukaan todettu, että missään Venäjän alueista (paitsi Moskova ja Pietari) ei myöskään ollut mitään edellytyksiä järjestää vapaita vaaleja, ei ainakaan sellaisia josta vaalien tuloksena luovutettiin merkittävän suuri yksinvalta yhdelle henkilölle. Kun näissä oloissa vallasta kilpailee kokonainen alueparlamentti on väärinkäytösten vaikutus pienempi. On myös muistettava, että Venäjän keskusvalta on alueisiin verrattuna perinteisesti hyvin paljon vapaamman demokraattisen

kannatuksen voimin valtaan saatettu. Näin ollen liittovaltion demokratian nimissä tapahtuma kuvernöörin nimittämiseen vaikuttaminen on ehdottomasti edistysaskel.

2. Liittovaltion Duuman vaalitavan muutos niin, että henkilömandaatit korvattiin puoluelistoilla. (Jota ennen puolet paikoista oli puoluelistojen mukaan valittu ja puolet suorilla henkilövaaleilla). Tämä on sama malli mitä käytetään Ruotsin valtiopäivävaaleissa. Suomessakaan ei ole suoria henkilövaaleja. Jostain syystä näissä maissa on päädytty pitämään suoria henkilövaaleja vähemmän demokraattisina.
3. Nyt keskustellaan lakihankkeesta jolla suurempien kaupunkien pormestareita ei enää valittaisi suoralla kansanäänestyksellä. (Kuitenkaan uudistus ei koske Moskovaa ja Pietaria). Tämä on Suomen malli.
4. Merkittävimmät tv-kanavat on keskitetty valtion omistukseen ja kontrolliin. Tämä vastaa hyvin pitkälle sitä mallia mikä Suomessa oli voimassa vielä 1980-luvulle, jolloin tv-uutiset olivat valtion monopoli. MTV uutiset alkoivat vasta 1980-luvun alussa, yli 60 vuotta itsenäisyyden alusta. Ilmeisesti Suomessa ajateltiin vuosikaudet, että olisi maalle vaarallista, että tiedonvälitys olisi täydellisesti markkinavoimien varassa. Venäjällä on 1990-luvun media-kasinon jälkeen hyvä syy suojautua myös tällaisilta väärinkäytöksiltä (Minkälaisista oli meno Venäjän päätelevisiokanavassa Berezovskin ja MTV-kanavassa Guzinskin aikana voi lukea esimerkiksi entisten Washington Postin kirjeenvaihtajien Baker, Glasser kirjasta Kremlin Rising: Vladimir Putin's Russia and the End of Revolution).

Venäjällä ei ole pitkiä demokraattisia perinteitä, eikä kukaan voi sanoa, mikä olisi nimenomaisesti paras tapa luoda demokratiaa, mutta pitää muistaa, että ne muutokset, jotka tänä päivänä tapahtuvat Venäjällä toteutetaan demokraattisesti suuren äänenemmistön turvin kahdesti valitun ja edelleen erittäin suosituksen presidentin johdolla. On aivan selvä, että venäläisten enemmistö seisoo uudistusten takana.

Venäjällä ei pystytä takamaan kansalaisille riittävää turvallisuutta, mikä näkyy jo murhatilastoissakin. Vuonna 2005 tapettiin yli 30 tuhatta henkilöä. Viimeisen 10 vuoden aikana yli 200 tuhatta henkilöä on tapettu. Näitten joukossa on eri ammattikuntien edustajia, muun muassa toimittajia. Center for Journalism in Extreme Situations nimisen järjestön mukaan Venäjällä on kymmenen vuoden aikana vuosina 1996-2005 murhattu 23 toimittajaa (<http://www.cjes.ru/about/?page=4&id=2442>. Uutistoimisto Bloombergin mukaan 12 toimittajaa on tapettu viimeisen kuuden vuoden aikana, <http://www.bloomberg.com/apps/news?pid=20601087&sid=awqC0CzSP.Qw&refer=home>). Näitten lähteitten mukaan 23:sta tapetusta toimittajasta useat ovat kuolleet Tšetšeniassa, eli sotatantereella. Tätä lukua voidaan verrata esimerkiksi Irakin tilanteeseen, jossa on pelkästään tämän vuoden (2006) aikana tapettu 29 toimittajaa. Tilastoista voidaan vetää se johtopäätös, että Venäjällä ei ole riittävää turvallisuutta, mutta mikään ei viittaa siihen, että toimittajat olisivat erityisen vaaran kohteena verrattuna muuhun yhteiskuntaan.

Mitkään olosuhteet eivät viittaa siihen, että Venäjän johto ei pyrkisi huolehtimaan toimittajien turvallisuudesta vähintäänkin yhtä lailla kuin muitten kansalaisten turvallisuudesta. Sitä vastoin on paljon viitteitä siitä, että hyvin monet tahot, poliittisten päämääriensä edistämiseksi, päinvastaisesti antavat ymmärtää tai jopa niin suorastaan väittävät ja näin jopa luovat sellaisen ilmapiirin, missä toimittajan henki voi joutua manipuloinnin välineeksi.

KORRUPTIO VENÄJÄLLÄ

Helsingin Sanomat otsikoi 22.7.2005: ”Tutkimus: Korruptio noussut huikeisiin mittoihin Venäjällä. Lahjonta ylittää jo Venäjän budjetin tulot 2,6-kertaisesti”

Artikkelissa viitataan venäläiseen Indem nimiseen tutkimuslaitoksen (joka esitellään ”riippumattomana tutkimuslaitoksena”). Artikkelin mukaan tutkimuslaitosta johtaa Venäjän *nykyvallan arvostelija* Georgi Satarov. Tutkimus on täydellisen harhaanjohtava, kuten jäljempänä osoitan ja siksi tutkimusta siteeraavan lehdistön olisikin pitänyt kiinnittää huomioita nimenomaan siihen, että sen oli tuottanut ”*nykyvallan arvostelija*”. Ylipäätensä kun puhutaan tutkimuksesta ja journalismista pitäisikin aina mennä itse asiaan. Kun käsitellään mitä sanoo ”nykyvallan arvostelija” tutkimuksessaan, on jo syytä lukea itse tutkimus siinä valossa, että sen tarkoituksena ei niinkään ole objektiivinen tutkimus vaan kritiikin kohteen kyseenalaistaminen lukijan silmissä. - Sama koskee nykyvallan arvostelijoina mainetta näyttäneitten toimittajien kirjoituksia, jonka osalta viittaa alemmaksi.

Mainittua tutkimusta käsiteltiin pääuutisen tavoin hyvin laajasti maailman medioissa (Corruption process in Russia: level, structure, trends. http://www.indem.ru/en/publicat/2005diag_engV.htm).

Alla luettelen tutkimuksen pääväitteet (liiketoiminnassa esiintyvän lahjonnan osalta):

1. Yritysten maksamat lahjukset olisivat Venäjällä nousseet 11-kertaiseksi neljän viime vuoden aikana (2001-2005)
2. Yhden lahjuksen keskimääräinen suurus olisi 136 tuhatta dollaria
3. Yhden lahjuksenantajan keskimääräinen lahjuskontribuutio olisi vuodessa 244 tuhatta dollaria
4. Lahjusten yhteenlasketun määrän väitetään olevan 316 miljardia dollaria (Venäjän BKT:n ollessa 763 miljardia dollaria samana vuonna – lähde Deutsche Bank. Tämä tarkoittaisi sitä, että määrä vastaisi 41 % BKT:sta. Mutta se tarkoittaisi myös sitä, että Venäjän BKT olisikin vastaavalla summalla suurempi. Minkä tutkimuslaitoksen näkemys Venäjän kansantalouden koosta ei puolla sellaista väitettä).
5. Lahjusten yhteismäärän väitetään suuruudeltaan vastaavan koko Venäjän valtionbudjettia 2,6-kertaisena

Tutkimuksen väitteistä seuraisi joukko hyvinkin hullunkurista johtopäätöstä. Väitetään, että yhden lahjuksen yksikkömäärä olisi 136, ja että koko vuonna annetaan lahjuksia 244 tuhannen edestä. Tästä seuraisi, että lahjuksia annetaan vain keskimäärin alle kaksi kertaa vuodessa. Kuitenkin tutkimuksessa on esitelty lahjontatilanteet, sellaisina, että ne liittyvät yritysten jokapäiväiseen toimintaan. Eli, tällä tarkoitettaisiin, sitä että Venäjällä yhtiöt pystyisivät tulemaan hyvin toimeen byrokratian ja viranomaisten kanssa laillisella pohjalla 363 päivää vuodessa, mutta sitten, jostain syystä kaksi kertaa vuodessa käsi syyhyäisi lahjuksen antamiseen. Kuitenkin Venäjällä on erittäin raskas hallintobyrokratia, josta syystä samanlaisten lahjontatilanteitten pitäisi tulla esiin päivittäin. Kun huomioidaan tämä looginen päätelmä johtaisi se siihen, että kaikki luvut tulisi ainakin moninkertaistaa. Voisimme tutkimuksen logiikan mukaisesti olettaa, että vastaava lahjontatilanne tulisi eteen vähintään kerran kuussa. Näin ollen kaikki luvut pitäisi vähintään kuusinkertaistaa. Näin ollen summat vastaisivatkin jo suurusluokaltaan määrää, joka on 3-kertaa suurempi kuin Venäjän koko BKT. Tämän seurauksena Venäjän BKT per henkilö olisi samalla tasolla kuin Suomen. Nyt lahjusten määrä suhteessa Venäjän valtionbudjettiin olisikin jo 15,6-kertainen, ja 250 % koko kansantalouden määrästä.

Tutkimus onkin joko täydellisen ammattitaidottomuuden tai tarkoituksenmukaisen mielikuvituksen tuote. Emme tiedä kumman. Mutta tiedämme, että Financial Timesilla, joka tutkimusta näyttävästi uutisoi, sitä vastoin on asiantuntemusta arvioida tutkimuksen väitteitä. On jo kauan ollut selviä asioita seuraaville tahoille, että Financial Times on luopunut Venäjän osalta objektiivisesta journalismista. Financial Times ilmeisen tarkoituksenmukaisesti muokkaa propagandanomaisesti väärää kuvaa Venäjästä. Mainitun lehden kohdalla asia on selkeästi havaittavissa. Kun tuollaisen kansainvälisesti arvostetun lehden etiikka on tuolla tasolla niin toimittajien pitäisikin kysyä, että miksi näin toimitaan.

Venäjän korruptio väitteitä pitäisi katsoa vielä toisestakin näkökulmasta. Nimittäin lahjonnalla on aina kaksi osapuolta, lahjuksenottaja ja lahjuksenantaja. Jos Venäjän viranomaisia pitäisi joka käännteessä lahjoa, tarkoittaisi se sitä, että Venäjällä ei voisi toimia ilman lahjomista. Tämä myös tarkoittaisi sitä, että ulkomaalaiset yhtiöt eivät myöskään voisi toimia Venäjällä ilman lahjuksia, ja siis, sitä että suomalainen talouselämä ei voisi toimia Venäjällä ilman lahjuksia. Kuitenkin kaikista Venäjällä käynneistä ulkomaalaisista liikemiehistä ja -naisista suomalaiset ovat ylivoimaisesti suurin ryhmä. Venäjän valtion tilastokeskuksen mukaan (Gosstat 2005 kohta: ”10.10. Foreign visits to Russia from non-CIS Countries 2005”). Länsimaista tehtiin vuonna 2005 2,6 miljoonaa liikematkaa Venäjälle. Näistä peräti 736 tuhatta oli suomalaisten liikemiesten ja liikenaisien tekemiä, eli siis 28 % kaikista Venäjälle tulleista liikeihmisistä. Mikäli puheet Venäjän korruption valtaisuudesta pitäisivät paikkansa **tarkoittaisi se sitä, että lahjonnasta olisi tullut Suomelle merkittävä vientituote**. Suomessahan ei esiinny lahjontaa, ja kuitenkin suomalaiset miehet ja naiset ovat ylivoimaisesti suurin ulkomaalainen ryhmä Venäjällä, missä väitteitten mukaan ei voi toimia ilman korruptiota. Vai menisikö väitteitten logiikka niin, että lahjontaa kyllä esiintyy, mutta suomalaiset pärjäävät ilman sitä? **Emmehän me voi ajatella, että maailman rehellisin kansa olisi rehellinen vain omien rajojensa sisäpuolella**. Ja jos suomalaiset pärjäävät ilman lahjontaa, niin pärjäävät muutkin.

Ja näin asia onkin. Venäjä, yhteiskunnan muutosprosessinsa vuoksi, ja keskusvallan heikkoutensa takia on sellaisessa tilanteessa, että korruptiota esiintyy huomattavasti enemmän kuin esimerkiksi Suomessa, kuitenkin Venäjällä korruptio ei ole mitenkään niin laajaa kuin väitetään.

Voice of America radio-kanavan haastattelussa (13 July 2006) korruptio-tutkimuksen tehneen laitoksen johtaja Satarovia siteerattiin näin.

"There's one reason why corruption grew so greatly in the last few years -- that there's absolutely no control over bureaucracy. During all the previous times, bureaucracy was somewhat controlled either by aristocracy, nobility or party leadership," said Mr. Satarov. He continued, "Or during Yeltsin times, there used to be effective opposition, media freedom, diversified institutions of power, independent courts, more or less free civil society -- all of these served as controlling tools. During the last six years, all of these tools were destroyed."

Tämä on mielenkiintoinen sitaatti koska tähän kiteytyy niin moni niistä virheellisistä väitteistä mihin Venäjää vastainen informaatiosota on rakennettu, siksi on hyvä tarkastella väitteitä tarkemmin.

Väite 1: ”Corruption grew so greatly in the last few years” – Kuten yllä osoitin, väite ei pidä paikkaansa.

Väite 2: “During previous times, bureaucracy was somewhat controlled either by aristocracy, nobility or party leadership” – Aateliston ja kommunistisen puolueen johdon kontrolli ei ole

malli tai ihannoinnin kohde demokratiaa rakentavalle kansalle. Väitteestä voidaan päinvastoin nimenomaisesti todeta, että maassa ei ole ollut demokraattisia instituutteja ja että niitä on kaikin tavoin määrätietoisella politiikalla vahvistettava, ja että ne syntyvät vain ajan kanssa.

Väite 3: ” During Yeltsin times, there used to be effective opposition” - Jeltsinin aikana ei ollut oppositiota, vaan Jeltsin oli itse oppositiossa ja jatkoi taistelua kommunistista puoluetta vastaan, joka hyvin pitkälti oli vallassa.

Väite 4: ”During Yeltsin times, there used to be media freedom”. – Venäjän media ei mainittuna aikana ollut mitenkään kykenevämpi tuohon tehtävään silloin kuin nytkään, lähinnä tilanne oli päinvastainen.

Väite 5: ” During Yeltsin times, there used to be independent courts” – Riippumattomat tuomioistuimet kehittyvät Venäjällä pikkuhiljaa. Voidaan sanoa, että vähä vähältä on ollut kehitystä eteenpäin. Neuvostoliitossa ei ollut minkäänlaisia riippumattomia tuomioistuinta, eikä tuomioistuinlaitos ole mikään esine, joka yhtä äkkiä olisi silloin jostain tullut esiin, ja kaikki maan pari kymmentuhatta tuomaria ja heidän kanssa asioivat asianajat ja lakimiehet olisivat tätä soveltaneet. Tuomioistuinlaitoksessa on ongelmia, mutta se on paremmassa kunnossa tänään kuin eilen.

Väite 6: ” During Yeltsin times, there used to be free civil society” – Kansalaisyhteiskunnan kehittyminen on koko Venäjän demokratisoitumisen pääkysymys. Neuvostoliiton totalitääriäinen valta loppui vuonna 1990. Vasta sen jälkeen ihmiset ovat alkaneet totuttautua siihen, että valta ja vastuu elämästä kuulu yksilölle itselleen, ja että sitä toteutetaan muitten kansalaisten kanssa yhdessä yhteiskunnassa. Vasta sen jälkeen kun tämän oivalluksen mukaisesti toimivat ihmiset ovat tätä oivallusta riittävän historiallisen ajan voineet vapaasti toteuttaa, voidaan pikkuhiljaa toivoa, että kansalaisyhteiskunta syntyisi. Se ei syntynyt uuden Venäjän vuonna yksi, eikä kaksi, vaan se syntyy pikkuhiljaa, ja taas tänään ollaan pitemmällä kuin eilen

Suomen PEN:in toiminta liittyen kirjaan ”Putinin Venäjä”

Korruptio tutkimuksen neutraalisuutta voidaan myös verrata muuhun ”nykyvallan kriitikkojen” julkaisuihin. Eihän kritiikki itsessään voi olla ylistyksen kohde, vaan asiantunteva, rehellinen ja rakentava kritiikki. On vääräsuuntaista pitää itsetarkoituksena toimia ”vallan kriitikkona” (ikään kuin julistautua Jokereitten kannattajaksi ja sitten joka käden käänteessä haukkua HIFK:ta). Oikeampaa on kritisoida asioita, ja jos valta tulee kritisoiduksi asian varjolla, niin se on hyvä. Mutta jos lähtökohta on vallan kritiikki omana päämääränään, silloin joudutaan tilanteeseen, että mitkä tahansa asiat käännetään sellaiseksi, että ne sopivat valittuun ideologiaan. Tämäntyyppisen journalismin huipentuma on propaganda.

Ei riitä, että sanotaan, että toimittaja oli rohkea, hyvä ja paras, ja vedota todisteena edellä mainitusta siihen, että ”itse tunsivat toimittajan”, kuten Suomessa tehdään. Minä en tunne näitä toimittajia, vaan luen heidän juttujaan ja kirjojaan ja vedän siitä johtopäätökset. Kannattaa esimerkiksi lukea edesmenneen toimittaja Anna Politkovskajan kirja Putinin Venäjä ja verrata sitä kirjan takakannessa olevaan kustantajan esitykseen kirjan sisällöstä. On syytä pysähtyä miettimään, että onko takakannen esittely objektiivinen kuvaus kirjasta ja seuraako takakannen väitteet kirjan sisällöstä (nimenomaisesti viittaa englanninkieliseen versioon, jota PEN nimenomaan suosittelee). Vastaus on ehdoton ei. Vaikka kirjassa kuvataan Venäjän sosiaalisia ongelmia, siitä ei suinkaan seuraa nuo väitetyt johtopäätökset, eikä niitä millään mitalla kirjassa esitellä. Kuitenkin **PEN, Kansainvälinen kirjailijoiden sananvapausjärjestö**, nimenomaisesti suosittelee kirjaa, ja oletettavasti myös seisoo takakannen esittelyn takana. Minusta PEN:in rooli

tässä asiassa ei millään tavalla vastaa PENin peruskirjassa esitettyjä periaatteita. Alla ote peruskirjasta (http://pen.kaapeli.fi/?page_id=2). Lihavoidulla tekstillä kiinnitän huomiota erityisesti tässä yhteydessä huomionarvoisiin asioihin:

SUOMEN PEN PERUSKIRJASTA:

”PEN:in jäsenten on kaikkina aikoina käytettävä vaikutusvaltaansa kansakuntien välisen keskinäisen yhteisymmärryksen ja kunnioituksen ylläpitämiseksi. **He sitoutuvat parhaan kykynsä mukaan juurruttamaan pois vihaa** rotujen, yhteiskuntaluokkien ja **kansojen väliltä** sekä toimimaan ihanteenaan ihmiskunta, joka elää rauhassa yhteisessä maailmassaan.

PEN puolustaa **ajatusten esteetöntä kulkua** kansalaisten sekä eri kansakuntien kesken. Sen jäsenet sitoutuvat **vastustamaan kaikkea ilmaisun vapauden tukahduttamista omassa maassaan ja yhteiskunnassaan**. PEN kannattaa lehdistön vapautta ja vastustaa mielivaltaista sensuuria rauhan aikana. Järjestön käsityksen mukaan hallitusten, johtavien elinten ja laitosten vapaa arvostelu on välttämätöntä maailman kehittymiselle kohti hyvin organisoitua poliittista ja taloudellista järjestystä. Koska vapaus edellyttää vapaaehtoisia rajoituksia, **jäsenet sitoutuvat vastustamaan vapaan lehdistön vääristymiä, kuten väärien tietojen julkistamista, tahallisia valheita sekä tosiasioiden vääristelyä poliittisten** ja henkilökohtaisten **etujen saavuttamiseksi.**”

(Itse lisäisin tuohon vielä, sen, että edellytyksenä on vielä se, että lehdistöä itseään voisi vapaasti arvostella ja että tällaiselle arvostelulle olisi riittävät kanavat).

Olen itse toisessa yhteydessä tehnyt mainitusta kirjasta yksityiskohtaisen referaatin, ja siitä ilmenee selkeänä tosiasiana, että kirjan tekstistä ei seuraa PEN:in tukemia väitteitä. On selvää, että PEN ei tässä asiassa noudata omia periaatteitansa.

On myös huomioitava, että usein toimittajat ovat itse jaksaneet lukea vain takakannen kuvauksen paneutumatta itse tekstiin. Tämän huomaa vertaamalla toimittajan käyttämiä ilmaisia ja takakannen ilmaisiin.

Ehdotan, että PEN järjestäisi asiasta julkisen keskustelutilaisuuden televisiossa jossa, jo vähintäänkin moniarvoisuuden ja sananvapauden nimissä, asiasta voitaisiin keskustella pintaamootioita syvemmältä. Allekirjoittanut pyytää kutsua tällaiseen keskusteluun.

”Men annat var det nu med oss, vi kom med ändrat sinne: Vi berättar om Finlands krig, och även vi är europeer. Vår håg blev tänd att höra mer, kanhända får vi det av er? Så var hälsningen. - Gubben såg förvånad upp, en glans uti ögat låg, som om han stått för roten: Jo, därom kan jag ge besked, Om herrarna så vill, ty jag var med.”

Helsingissä 8.11.2006

Jon Hellevig

Kirjoittaja on suomalainen lakimies Moskovassa jo 15 vuoden ajalta. Hän on kirjoittanut kirjan Expressions and Interpretations (2006, www.hellevig.ru), joka käsittelee filosofian ja oikeusfilosofian kannalta Venäjän yhteiskuntakehitystä. Hän on myös kirjoittanut useita kirjoja Venäjän vero- ja työoikeudesta. Näiden joukossa: Avenir Guide to Russian Taxes (2006) ja Avenir Guide to Russian Labor Law and HR Administration. Jon Hellevig johtaa Moskovassa

Hellevig, Klein & Usov nimistä asianajotoimistoa, ja Avenir Corporate laskentapalvelu yhtiötä, jotka ovat osaa 100 henkilön konsulttiyhtymää Avenir.

www.hellevig.ru

www.hkupartners.com

www.avenircorporate.com